

بررسی پیامدهای ویروس کرونا بر اقتصاد ایران و جهان

ابراهیم طاهری نمپیل^۱

چکیده:

شیوع کرونا ویروس جدید کووید-۱۹ از انتهای سال ۱۳۹۸ و تداوم آن در سال ۱۳۹۹، اقتصاد ایران را در یک وضعیت رکود همراه با نااطمینانی قرار داده است. همه‌گیری ویروس کرونا قبل از هرچیز یک فاجعه انسانی بزرگ است و تا امروز میلیون‌ها نفر در کره زمین نفر را تحت تاثیر قرار داده است و از سوی دیگر شیوع بیماری سبب تعطیلی بنگاه‌های اقتصادی در سراسر جهان شده و همه کشورها را در آستانه رکودی کمرشکن قرار داده است. بر اساس نتایج تحقیقات شیوع ویروس کرونا، در ایران در حوزه اشتغال هر دو سمت عرضه و تقاضای بازار کار را تحت تاثیر قرار داده است. همچنین تعطیلی و کاهش سطح فعالیت‌های اقتصادی منجر به تعدیل نیرو و کاهش تقاضای کار شده و عرضه کار نیز کاهش شده است، زیرا برخی افراد که مستقیماً با بیماری درگیر شده‌اند و برخی دیگر که غیرمستقیماً با اقدامات خودمراقبتی و کاهش تعاملات، ساعات کاری خود را کاهش داده‌اند. بنابراین به نظر می‌رسد فعالیت کسب و کارهایی که مستقیماً از بحران کرونا متاثر شده‌اند می‌تواند منجر به بحران بیکاری شده و رفاه خانوارهای زیادی را تحت تاثیر قرار دهد. در این میان بیشترین ضربه اقتصادی را کسانی متحمل خواهند شد که دارای شغل دائم نیستند، مانند دست‌فروشان و کارگران ساختمانی. هرچه فعالیت کسب‌وکارها کاهش یابد، درآمد‌های مالیاتی دولت نیز کاهش می‌یابد. نتایج بررسی‌های و مطالعات نشان می‌دهد تحت سناریوهای مختلف بین ۵ / ۷ تا ۱۱ درصد از ستانده اقتصاد در نتیجه شیوع ویروس کرونا کاهش خواهد یافت. بنابراین با توجه به کاهش ظرفیت‌های مالیات‌ستانی از فعالیت‌های اقتصادی و کاهش قیمت نفت و اقدامات مورد نیاز برای حمایت از کسب‌وکارها و افراد آسیب‌دیده و همچنین افزایش مخارج دولت در حوزه بهداشت و درمان، کسری بودجه دولت تشدید خواهد شد در این مقاله سعی شده است به بررسی اقتصاد مردمی در دوران کرونا و پس از کرونا و ارایه راهکارها بپردازد.

کلید واژه:

اقتصاد، کسب و کار، کرونا، دولت، بحران بیکاری

^۱ دانشگاه محقق اردبیل-آموزش و پرورش استان اردبیل - himan_t@yahoo.com

اقتصاد جهانی و کرونا

با شیوع ویروس کرونا در چین در اواخر ژانویه و سرایت و شیوع آن در کشورهای اروپایی و خاورمیانه، بازارهای مالی جهانی در سراسر جهان واکنش گسترده ای نشان دادند. به اعتقاد کارشناسان اقتصادی، ریسک ویروس کرونا (Covid 19) به حدی است که می توان آن را آغازی بر وقوع یک رکود در اقتصاد جهانی دانست البته میزان اثرگذاری شیوع ویروس کرونا بر اقتصادهای مختلف یکسان نخواهد بود و شیوع این ویروس می تواند بر اقتصادهای متکی بر درآمد ناشی از گردشگری تأثیر قابل ملاحظه ای داشته باشد. از جمله اثرات جهانی شیوع ویروس کرونا عبارتند از افزایش بیکاری در جهان، تحمیل شوکهای سنگین به اقتصاد دنیا، لطمه سنگین به تجارت خارجی کشورهای درگیر کرونا، احتمال بسته شدن درهای دنیا به روی تجارت خارجی و... برخی معتقدند که دولت ها در این شرایط به سیاست کاهش واردات و ساخت آنها در داخل از طریق سیاستهای تضعیف پولها و در نتیجه افزایش رشد داخلی و صدور بیکاری به کشورهای مختلف روی می آورند. مسئله مهمی که در ارزیابی آثار اقتصادی شیوع این ویروس بسیار حائز اهمیت است، افق زمانی درگیری با ویروس کروناست. برخی برآوردهای بدبینانه نشان میدهد که ممکن است حتی دوران همه گیری از یک سال نیز فراتر رود و در مقابل برخی مطالعات نیز افق زمانی چندماهه را برای این همهگیری قائل هستند. (عبدالهی ۱۳۹۹) در صورتی که سناریوی درگیری طولانی مدت با ویروس محقق شود، آثار اقتصادی آن کاملاً متفاوت با زمانی خواهد بود که این مسئله کوتاهمدت در نظر گرفته شود.

انتشار کرونا در چین، منجر به اولین اقدامهای محدودکننده اقتصادی شده است و برآورد می شود رشد اقتصادی چین از رقم شش درصد به ۴٫۵ درصد کاهش یابد که به معنی کاهش تقاضای کل در جهان است. کاهش تقاضا و کاهش رشد اقتصاد جهان منجر به کاهش تقاضا برای نهادهای تولید، از جمله نفت خام و فلزات شده است.

در طرف عرضه نیز اقتصاد با فشار کاهش روبرو است. با مختل شدن تجارت بین الملل و حتی حمل و نقل داخلی، زنجیره ارزش طیف وسیعی از محصولات دچار اختلال شده و ظرفیت تولید واحدها به دلیل عدم دسترسی به نهادهای کاهش می یابد

سیاستهای حمایتی دولت چین از کسب و کارهای کوچک و متوسط (SMEs)^۱ با شیوع ویروس کرونا در چین و آسیب دیدن کسب و کارها، دولتهای محلی و دولت مرکزی چین مجموعه ای از اقدامات را برای حمایت از کسب و کارهای کوچک و متوسط انجام داده اند. دولت چین سیاستهای ترجیحی را برای پایدار کردن تولید و فعالیت کسب و کارهای کوچک و متوسط اعالم نمود. این سیاستها شامل سیاستهای مالیاتی، تأمین مالی، تأمین اجتماعی، یارانهها و کاهش اجاره بها میشود. این سیاست

^۱ SMEs مخفف عبارت enterprises sized-medium and Small است. کسب و کارهای کوچک و متوسط، بنگاههای هستند که

شماره پرسنل آنها از حد مشخصی پایین می آید. در چین از ۵۰ تا ۱۰۰ نفر کوچک و از ۱۰۱ تا ۵۰۰ نفر متوسط مینامند.

شامل شرکتهای داخلی و خارجی میباشد که در پکن ثبت شده است (Enterprise MIIT. 2011N300) این سیاستها به شرح زیر است.:

- ۱- امکان تأخیر در پرداخت مالیات کسب و کارهای کوچک و متوسط که با مشکل روبرو شده اند
- ۲- کاهش اجاره بهای کسب و کارهای کوچک و متوسط. شرکتهایی که در بچینگ داراییهای دولتی املاک و مستقالات دولتی
- ۳- حذف عوارض اداری برای کسب و کارهای کوچک و متوسط. دولت جمع آوری عوارض اداری از جمله عوارض راه، عوارض فاضلاب و پسماند را برای برخی از کسب و کارهای کوچک و متوسط

تاثیر کرونا در اقتصاد ایران چقدر است؟

متاسفانه کشور ایران از جمله کشورهایی به شمار میرود که در آن انتشار ویروس کرونا نسبتاً بالاست. آمار رسمی مبتلایان و فوتیهای ناشی از آن، لزوم توجه به ابزارها و سیاستهای پیشگیرانه و کنترلی را روشن میسازد. آثار اقتصادی شیوع این ویروس بر کسب و کارها و فعالیتهای اقتصادی در کشور را میتوان از ابعاد مختلف مورد بررسی قرار داد

برهمن اساس شیوع ویروس کرونا در ایران نیز تاثیر بسیاری بر اقتصاد داخلی داشته و خواهد داشت؛ به باور کارشناسان اقتصادی در ایران، داستان کمی پیچیدهتر است، زیرا علاوه بر آسیبهای اقتصاد جهانی، اقتصاد ایران به دلیل وابستگی به نفت، تحریمهای بینالمللی، رشد منفی اقتصاد، تورم بالا و ... آسیبهای بیشتری را شاهد خواهد بود. اقتصاد ایران فشارهای دوگانه تحریم و تبعات ویروس کرونا را توأمان تجربه می‌کند، هرچند اقتصاددانان بر این باور هستند که چنانچه سریعتر واکنشی برای کرونا یافت شود، افتها کمتر بوده و اقتصاد سریعتر به روال عادی بازمی‌گردد.

در تحلیل بخش حقیقی اقتصاد ایران توسط مرکز پژوهش‌های مجلس (دفتر مطالعات اقتصادی شماره ۱۷۳۰۶ آذر ۹۹) آمده است: اقتصاد ایران در حالی با معضل کرونا مواجه شده که متغیرهای اقتصاد کلان وضعیت مناسبی را نشان نمی‌دادند. براساس اعلام مرکز آمار ایران رشد اقتصادی در ۹ ماهه نخست سال ۱۳۹۸، در حدود منفی ۷/۶ درصد و رشد اقتصادی بدون نفت نیز تقریباً صفر بوده است. همچنین، نرخ تورم نقطه به نقطه نیز در پایان بهمن ماه ۲۵ درصد بوده است. از سوی دیگر دولت به لحاظ منابع در تنگنا قرار دارد و کسری بودجه دولت یکی از معضلات مهم اقتصاد ایران برای سال ۱۳۹۹ است. در چنین شرایطی، هزینه‌های تحمیل شده در اثر اپیدمی کرونا و همچنین کاهش تولید ناشی از آن، می‌تواند اقتصاد را با تورمهای بالاتر و رشدهای اقتصادی پایین‌تر مواجه سازد. از بین رفتن برخی از مشاغل و یا کاهش شدید درآمد در برخی از بخش‌ها باعث کاهش رشد اقتصادی می‌شود و از طرف دیگر، برخی مشاغل دیگر مانند تولیدات مواد بهداشتی و... در این بازه زمانی رشد بالایی خواهند داشت. شوک ناشی از کرونا، اقتصاد را هم با شوک عرضه و هم با شوک تقاضا مواجه می‌سازد. از یک طرف

عرضه نیروی کار کاهش یافته و از طرف دیگر در تأمین مواد اولیه تولید نیز مشکلاتی ایجاد شده است (شوک عرضه). شوک عرضه، شوک تقاضا را به همراه خواهد داشت. تعطیلی کسب و کارها، منجر به تعدیل نیروی کار می‌شود و کاهش درآمد خانوار، کاهش تقاضا را به همراه دارد.

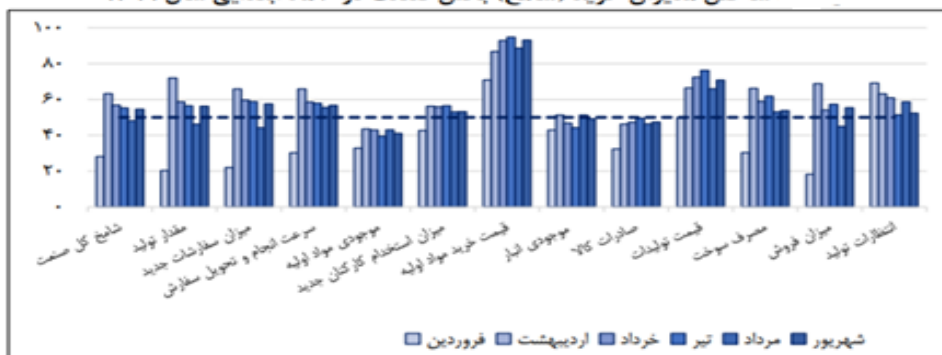
از طرف دیگر عدم اطمینان نسبت به آینده، خانوار را به تصمیم پس‌انداز بیشتر و به تعویق انداختن خرید اقلام غیرضروری ترغیب می‌کند. همین امر کاهش تقاضای کل بیشتری را موجب می‌شود؛ بنابراین انتظار می‌رود رکود اقتصادی ناشی از شوک ارزی و تحریم‌ها تشدید شود و لذا لازم است تا سیاست‌های حمایتی هم از خانوار و هم از کسب و کار صورت گیرد.

در شرایطی که دولت با تنگنای مالی مواجه بوده و علاوه بر کاهش درآمدهای ناشی از تحریم و کاهش قیمت نفت و فرآورده‌های نفتی، با افزایش هزینه‌های بهداشتی و درمانی ناشی از کرونا نیز روبه‌رو است، منابع برای سیاست‌های حمایتی به شدت محدود است. از این رو بسیار مهم است که سیاست‌های حمایتی، بهینه اتخاذ شده و از اجرای سیاست‌های حمایتی کور (نظیر تخصیص ارز ترجیحی به برخی کالاها) اجتناب شود، زیرا به احتمال قوی، این منابع با هزینه تورم تأمین شده‌اند. بر این اساس سیاست‌های افزایش تقاضای کل از طریق جلوگیری از کاهش اشتغال و درآمد خانوار باید در اولویت قرار گیرند.

آثار اقتصادی شیوع این ویروس بر کسب و کارها و فعالیتهای اقتصادی در کشور را می‌توان از ابعاد مختلف مورد بررسی قرار داد. نگرانی نسبت به شیوع ویروس بر رفتار مصرفی خانوارها اثرگذار است. از سوی دیگر با کاهش تقاضا، بنگاه‌های اقتصادی، کسب و کارها بویژه کسب و کارهای کوچک تحت تأثیر شیوع ویروس کرونا قرار می‌گیرند.

هرگونه سیاستی که برای کنترل شیوع کرونا به اجرا گذاشته می‌شود باید به طور همزمان به بررسی آثار اقتصادی آن نیز بپردازد و در مقابل هرگونه سیاست حمایتی از کسب و کارها و مردم که صورت می‌گیرد، باید به طور همزمان به کنترل شیوع کرونا نیز کمک کند. (تسنیم)

شاخص مدیران خرید (شامخ) بخش صنعت در ۶ ماه ابتدایی سال ۱۳۹۹

منبع: اتاق بازرگانی ایران

تاثیر بحران مالی جهان بر بورس کشور

افت ۳۰ درصدی در بورس‌های معتبر جهان در فاصله ۱۹ فوریه تا ۲۰ مارس ۲۰۲۰ عددی نیست که بشود به سادگی از آن گذشت و قابل تعمیم به بورس اوراق بهادار تهران نباشد تاثیر پذیری بازار مالی در کشورهایی که تعامل با بقیه بازارهای جهان ندارند متفاوت است و با وقفه چند ماهه اتفاق می‌افتد آشفته‌گی بازارهای مالی جهان، افت شدید تقاضا و تولید، کاهش قیمت جهانی بسیاری از کالاها بخصوص محصولات فلزی، پتروشیمی و معدنی که عمده تولیدکنندگان آن در بورس هستند خبر از کاهش تقاضا در بازارهای داخلی و خارجی، کاهش فروش، کاهش قیمت و کاهش سودآوری برای آن‌ها دارد.

بحران مالی با بحران نقدینگی آغاز می‌شود و منجر به کاهش فعالیت‌های اقتصادی، کاهش در قیمت‌ها، کاهش سود شرکت‌ها و گاه زیان دهی و حتی ورشکستگی می‌شود بورس تهران در ابتدای بحران مالی ۲۰۰۸ از سایر بورس‌ها هیچ تاثیری نگرفت اما به تدریج و با آشکار شدن ابعاد بحران و رسیدن موج اتفاقات به اقتصاد کشور، بورس تهران نیز با افت شدید مواجه شد هم اکنون هم به نظر می‌رسد بحران مالی با یک تاخیر سه تا شش ماهه بازار سرمایه کشور را متاثر کند.

تاثیر بحران مالی جهان بر کسب و کار در کشور

بحران مالی جهان، کاهش عرضه، کاهش تقاضا، رشد بیکاری در جهان، کاهش قیمت نفت و محصولات مشتقه، کاهش قیمت فلزات، کاهش قیمت محصولات کشاورزی و دامی، محدودیت‌های صادرات و واردات و بسته شدن برخی مرزها از ترس ویروس کرونا، کند شدن و افزایش هزینه حمل و نقل و کسری بودجه دولت همگی خبر از تهدیدها و فرصت‌هایی است که طی ماه‌های آینده برای صاحبان کسب و کار بوجود خواهد آمد.

کاهش قیمت جهانی اکثر مواد اولیه و ترس جوامع از ویروس کرونا و کاهش فعالیت‌های اقتصادی خبر از رکود و مشکل نقدینگی در تمام جهان می‌دهد که صاحبان کسب و کار در کشور ما نیز از این آسیب در امان نخواهند ماند.

بدلیل محدودیت‌های اعمال شده ناشی از فاصله گذاری اجتماعی در تمام جهان در طرف عرضه با مشکل تولید و کمبود کالا مواجه شده‌ایم، در سمت تقاضا نیز با کاهش شدید تقاضا مواجه هستیم و به طور کلی نظام عرضه و تقاضا در کل دنیا مختل شده اما کاهش تقاضا بسیار بیشتر از کاهش در عرضه بوده و بدلیل آنکه تولید کنندگان با مشکل فروش مواجه گشته‌اند و از طرف دیگر کاهش تقاضا و کاهش قیمت مواد اولیه تولید منجر به کاهش قیمت در محصولات تولیدی شده، تولید کنندگان و صاحبان کالا را یا مجبور به عدم فروش و نگهداری کالا در انبارها می‌کند که این امر ریسک‌های زیادی همچون خرابی کالا و کاهش قیمت بیشتر در آینده دارد و یا مجبور خواهد شد کالای خود را با سود پایین و یا حتی با ضرر به فروش برسانند.

از طرف دیگر کاهش قیمت مواد اولیه ممکن است برای تولید کنندگان فرصتی باشد جهت افزایش سود و فروش بیشتر با قیمت‌های پایین‌تر اما این موضوع به مدیریت موجودی مواد اولیه گران از

سنوات پیشین و جایگزینی آن با مواد اولیه ارزان تر دارد. همچنین جریان نقدینگی نیز بسیار حائز اهمیت است چرا که در صورت بروز بحران نقدینگی در کشور، فروش و ادامه فعالیت کسب و کارها تنها با هوشمندی امکان پذیر خواهد بود. صادرکنندگان و واردکنندگان نیز ماه های آینده با چالش های زیادی مواجه خواهند بود.

کاهش قیمت کالاها در سطح جهان قیمت محصولات صادراتی را بر حسب دلار کاهش خواهد داد اما از طرف دیگر بدلیل افزایش نرخ دلار در مقابل ریال، شاید در نگاه اول اوضاع صادرکننده خوب به نظر برسد اما این افزایش نرخ دلار جبران کاهش قیمت جهانی را نخواهد کرد و صادرات بتدریج کاهش می یابد. از طرف دیگر بدلیل کاهش درآمدهای ارزی، واردات بیش از سال گذشته با محدودیت مواجه خواهد شد.

به نظر می رسد رکود اقتصادی در پیش داشته باشیم که ناشی از کاهش تقاضا در داخل و در محصولات صادراتی کشور خواهد بود و حفظ کسب و کارها نیازمند هوشمندی، دقت و خلاقیت است در این نوشته سعی کردیم با واقع بینی شرایط را تحلیل کنیم چرا که بدبینی و یا خوش بینی غیرواقعی ممکن است صدمات جبران ناپذیری وارد کند به آینده و روشنی فردا اعتماد داشته باشیم امیدوارانه حرکت کنیم و لحظه ای امیدمان را از دست ندهیم، حتی اگر این روزها اندوه و دلواپسی از فردا، شما را فرا گرفته اعتماد به وعده الهی فراموشمان نشود با دشواری آسانی است، آری، با دشواری آسانی است.

خسارت های اقتصادی فراگیری کرونا

خسارت های اقتصادی فراگیر شدن بیشتر این ویروس برای کل اقتصاد جهانی بسیار حائز اهمیت است؛ اما برای اقتصاد ایران که با تحریم ها از یک سو و ورود به لیست سیاه FATF از سوی دیگر دست و پنجه نرم می کند؛ چه بخواهیم چه نخواهیم این تاثیر بیشتر خواهد بود.

کرونا یک سری تاثیرات کوتاه مدت ملموس و غیرقابل جبران دارد. یکی از مهمترین این تاثیرات بر صنعت گردشگری است. بدون شک بحران موجود از حجم مسافرت های داخلی و خارجی می کاهد و فعالیت آژانس های گردشگری و تمامی فعالان صنعت توریسم را تحت تاثیر قرار می دهد. به طور حتم از نظر درمانی و پزشکی یک سری هزینه هایی در پی دارد. از سوی دیگر خرده فروشی نیز با زیان های شدیدی روبه رو خواهد شد. همه این ها ضربه های کوتاه مدت اما ملموس به اقتصاد کشور می زند. بدون شک بسیاری از کسب و کارها در این شرایط آسیب جدی می بینند. هتل ها و رستوران ها در سراسر کشور متحمل خسارات و آسیب های جدی مالی می شوند. (تفرشی ۱۳۹۹)

قطعا علاوه بر فعالیت هایی نظیر گردشگری و رستوران داری، ورزشگاهها، سینماها، مراکز خرید، برگزاری همایش ها، برگزاری نمایشگاهها، سالن های زیبایی، هتل داری، حمل و نقل در حوزه های مختلف زمینی، ریلی، هوایی و سایر مواردی که در آنها اجتماعی شکل می گیرد، بیشترین لطمه ها را از این بحران خواهند خورد. در صورتی که مدیریتی جدی و پیشگیرانه نباشد آسیب هایی که ویروس کرونا به اقتصاد کشور و بخش کشاورزی وارد می نماید، در کوتاه مدت غیرقابل جبران است.

در خصوص بخش کشاورزی یکی از پیامدهای نامطلوب شیوع ویروس کرونا، ممنوعیت صادرات محصولات کشاورزی و غذایی است. این موضوع در شرایطی که کشور ایران تمهیدات مقابله با شیوع کرونا را طبق استانداردهای جهانی رعایت ننماید، عمق بیشتری خواهد یافت یعنی کشورهای بیشتری ممنوعیت صادرات به کشورشان را اعلام نموده و زمان ممنوعیت نیز طولانی‌تر می‌شود. از دست دادن بازارهای صادراتی بخش کشاورزی یکی از آثار منفی شیوع این بیماری است. از دست دادن اطمینان و اعتماد مصرف‌کننده بازارهای صادراتی ایران نسبت به سلامت غذای ایران هزینه‌های است که برگشت اعتماد به بازار و مصرف‌کننده بسیار هزینه‌بر و زمان‌بر است. (تفرشی مهدی ۱۳۹۹)

اثر اقتصادی کرونا بر اقتصاد جهانی و سناریوی آن

در حالی که آینده نامشخص است، به احتمال زیاد کشورهای حاضر در چهار منطقه شیوع اصلی همچنان شاهد ادامه روند رشد این بیماری خواهند بود. این در حالی است که به احتمال قوی مناطق جدیدی نیز درگیر این بیماری خواهند شد. این امر می‌تواند به درک شیوع این بیماری کمک کند و مردم را نسبت به آن محتاط‌تر نماید؛ زیرا هم اکنون مردم دنیا معتقدند که این بیماری تحت کنترل قرار نگرفته است. اعتماد مشتریان به ویژه در مناطق تحت اثر این بیماری ممکن است از بین برود و با محدودیت سفر و گردهمایی‌های اجتماعی ضعیف‌تر نیز شود. به احتمال زیاد چین به عنوان اولین کشور بهبود خواهد یافت؛ اما تأثیر جهانی آن بسیار طولانی‌تر احساس خواهد شد. در نتیجه، این انتظار وجود دارد که رشد جهانی برای سال ۲۰۲۰ کاهش یابد. در بخش اول این مقاله، دو سناریو محتمل در تأثیر اقتصادی این بیماری و بهبود آن مورد بررسی قرار گرفته است.

سناریو اصلی، کاهش ۳/۰٪ تا ۷/۰٪ رشد تولید ناخالص داخلی جهان

در سناریوی اصلی، شیوع بیماری همچنان در چهار منطقه ذکر شده، گسترش می‌یابد. همچنین انتقال آن به محل‌های جدید، منجر به کاهش ۳/۰٪ تا ۷/۰٪ رشد تولید ناخالص داخلی جهان در سال ۲۰۲۰ می‌شود. چین همچنان مسیر خود در راستای بهبود وضعیت خود را ادامه می‌دهد و تا اواسط فصل دوم ۲۰۲۰، بازیابی اقتصادی مجدد را تجربه خواهد نمود (علی‌رغم چالش‌های فعلی در زمینه کندی اعطای مجوزها و کاهش ظرفیت کاری کارگران مهاجر). از آن جایی که سایر مناطق، رشد مداوم در شیوع این بیماری را تجربه می‌کنند، احتمالاً محدودیت‌هایی در انجام سفرها در جهت تلاش برای متوقف کردن یا کند نمودن شیوع این بیماری اعمال خواهد شد. این امر به صورت تقریباً قطعی باعث کاهش شدید تقاضا خواهد گردید که در نتیجه آن، شاهد کاهش رشد اقتصادی در فصل دوم و ابتدای فصل سوم سال ۲۰۲۰ خواهیم بود. بهبود وضعیت تقاضا به کند شدن رشد این بیماری بستگی دارد که به احتمال زیاد علت آن، فصلی بودن بیماری خواهد بود. مشابه کاهش انتقال بیماری ویروس آنفلوانزا در نیم‌کره شمالی که با گرم شدن هوا شاهد آن هستیم. همچنین، تقاضای از دست رفته ممکن است با اثبات پایین‌تر بودن نرخ مرگ‌ومیر این بیماری نسبت به آنچه که شاهد آن هستیم، به میزان طبیعی خود بازگردد.

سناریوهای مختلف در شیوع ویروس کرونا

کسب و کارها باید سه سناریو مختلف را به عنوان بخشی از برنامه ریزی احتمالی خود در نظر بگیرند

۱ بهبود سریع: (کمترین احتمال) شامل شیوع و انتقال محلی، تأثیر اقتصادی محدود به فصل اول سال میلادی

۲ سناریوی اصلی (پایه)، کاهش سرعت شیوع جهانی: انتقال محلی مداوم، کاهش سرعت شیوع جهانی در سال ۲۰۲۰

۳ بدبینانه: همه‌گیری و رکود اقتصاد جهانی

پیشنهاد ها و راهکار ها

۱- استمرار فعالیتهای تولیدی که به فاصله‌گذاری اجتماعی: به نظر می‌رسد بهترین سیاست برای حمایت از حوزه تولید در کشور، اتخاذ تدابیری برای استمرار فعالیتهای تولیدی است به شرط آن که منجر به حضور گسترده مردم در محیطهای عمومی نشود. واحدهای تولیدی و کارخانه‌های مختلف کشور که معمولاً در شهرک‌های صنعتی قرار دارند می‌توانند با رعایت پروتکل‌های بهداشتی به فعالیتهای تولیدی خود ادامه دهند.

۲- باز آفرینی استراتژیهای کشور در حوزه های کسب و کار و پرهیز از تزریق راهکارهای کوتاه مدت بدون در نظر گرفتن اثرات منفی این تصمیمات در بلند مدت به عبارتی ضرورت تدوین پلتفرمی برای معماری کسب و کار در کشور

۳- تلاش همه جانبه برای ایجاد شفافیت در کلیه حوزه های مرتبط با اکوسیستم کسب و کار و بهبود جایگاه شفافیت (Transparency) ایران

۴- کمک به سرمایه گذاران واقعی داخلی و خارجی به منظور اطمینان از حمایت های حاکمیتی برای بهبود فضای کسب و کار (اهرم سازی مزیت‌های محدود و استفاده اصولی از مزیت‌های رقابتی کشور)

۵- بازنگری و خلق استراتژی‌هایی برای ایجاد سیستم های نوین مدیریتی و مدیریت سیستم ها با بهره گیری از تجارب موفق سایر کشورها (ساختار زدایی و ضرورت جهش خلاقانه)

۶- ضرورت هماهنگی و همکاری بین‌بخشی میان دستگاه‌ها با مأموریت رفع محرومیت‌های اجتماعی و اقتصادی: تعدد دستگاه‌های حمایتی از کمیته امداد گرفته تا سازمان اوقاف و بنیاد مستضعفین و... از یک سو و بی‌اعتمادی بخشی از جامعه به این نهادها و افزایش خیریه‌های غیردولتی از سوی دیگر باعث شده است که هر کسی ساز خود را بزند! عدم هماهنگی و تقسیم کار فرابخشی در میان نهادهای حمایتی دولتی و غیردولتی مسأله‌ای ریشه‌دار و مزمن است که به نظر به این سادگی‌ها قابل حل نیست. پیشنهاد می‌شود اتاق هماهنگی مشترکی با حضور نمایندگان سازمان‌های حمایتی دولتی و غیردولتی تشکیل شود تا نحوه مداخله آن‌ها برای حمایت اجتماعی از نیازمندان و محرومان بررسی شود.

۷- فعال‌سازی ظرفیتهای موجود در حوزه بازاریابی اجتماعی خیریه و راه‌اندازی کمپین‌های تبلیغاتی: لازم است تا در قالب یک استراتژی واحد بازاریابی خیریه، کمپین‌های تبلیغاتی و ترغیبی برای جلب مشارکت‌های مردمی برای کمک به آسیب‌دیدگان از کرونا تشکیل شود. متنوع بودن راهکارها و ایده‌هایی که می‌توان در بازاریابی اجتماعی خیریه مدنظر قرار داد، مهم است.

۸- کمک به بخش مسکن از طریق نهادهایی مانند سازمان اوقاف و با مشارکت و تأمین مالی دولتی فعال

۹- تعیین شاخصهای کلیدی عملکرد (Key Performance Index) بخصوص درایام جاری و پرهیز از سندروم تزلزل در تصمیم‌گیریهای منطقی و مبتنی بر واقعیات (بابایی، روزنامه تسنیم ۱۳۹۹) به صورت کلی شاخص عملکرد کلیدی که به اختصار KPI نامیده می‌شود "سنجش میزان عملکرد درست" را بیان می‌کند. بر اساس چگونگی تعریف و تعیین شاخص کلیدی عملکرد (KPI)، میتوان

میزان عملکرد شخص، دپارتمان، فرآیند، کمپین و یا اهداف استراتژیک یک برند را سنجید. در واقع شاخص های کلیدی عملکرد را می توان برای صنایع مختلف و نیز برای سطوح مختلف هر کسب و کار (استراتژیک، بازاریابی، فروش، عملیات، نیروی انسانی، و ...) در نظر گرفت.

نتیجه گیری

امروز اقتصاد بسیاری از کشورها به صورت مستقیم و غیر مستقیم تحت تاثیر شیوع ویروس کرونا قرار گرفته است. بخشهای مختلف اقتصادی مثل گردشگری، صنعت هواپیمایی، خودروسازی، صادرات و واردات و بسیاری از بخشهای موثر اقتصاد تحت تاثیر کرونا قرار گرفتهاند شیوع کرونا ویروس جدید (کووید-۱۹) از انتهای سال ۱۳۹۸ و تداوم آن در سال ۱۳۹۹، اقتصاد را در یک وضعیت رکود همراه با نااطمینانی قرار داده است. کاهش تقاضا برای صادرات محصولات ایران (و بهطورکلی کاهش تجارت جهانی)، تقاضای کل را از طرف تجارت خارجی متأثر میکند. در بخش داخلی نیز تقاضای کل، هم به دلیل کاهش درآمد خانوار و هم کاهش تقاضای برخی کالاها و خدمات که به شیوع بیشتر ویروس منجر میشوند (مانند حمل و نقل، رستوران و هتلداری، پوشاک و ...) تحت تأثیر قرار میدهند. از طرف دیگر عرضه کل اقتصاد نیز با یک شوک منفی مواجه شده است. اختلال در شبکه تأمین مواد اولیه و محدودیت فعالیت برخی از واحدهای صنفی، اقتصاد را با شوک عرضه مواجه کرده است سیاست کمک های دولتی به کسب و کارها، در راستای خرید محصولات نهایی از بنگاه های تولیدی تمرکز یابد. از این طریق کل زنجیره تولید و بنگاه های تأمین کننده نیز به نوعی حمایت می شوند؛ چراکه فعالیت های تولیدی آنها استمرار دارد. همچنین پیشنهاد می شود که بخش مسکن از طریق نهادهایی مانند سازمان اوقاف و با مشارکت و تأمین مالی دولتی فعال شود. این موضوع به معنی حمایت از واحدهای تولیدی بسیاری است که مواد اولیه برای ساخت مسکن را فراهم می کنند. ضمن این که از بیکار شدن کارگران روزمزد جلوگیری می کند. تجربه اخیر کشور در مواجهه با شیوع ویروس کرونا نشان از ناکارایی نظام حمایتی کشور در مواجهه با بحرانها دارد. به نظر میرسد تجربه فعلی یک تلنگر جدی برای لزوم داشتن نظام مالیاتی شفاف با تأکید بر مالیات بر مجموع درآمد افراد و درعین حال نظام حمایتی کاملاً مرتبط با آن است. اگرچه نمی توان میزان تلفات وخیم و فاجعه بار ناشی از بیماری های همه گیر را بر اقتصاد، سلامت، سبک زندگی ارزیابی کرد، در این میان یک «نقطه امید» وجود دارد و آن «تجربه اندوخته» گسترده ای است که بشر در رویارویی با بحران های بعدی به دست می آورد.

منابع

- ۱- تحلیل بخش حقیقی اقتصاد ایران؛ عملکرد ۶ ماهه اول و برآورد رشد اقتصادی سال ۱۳۹۸، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، شماره مسلسل ۱۶۷۹۵.
- ۲- تحلیل بخش حقیقی اقتصاد ایران؛ عملکرد ۶ ماهه اول و برآورد رشد اقتصادی سال ۱۳۹۷، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، شماره مسلسل ۱۶۲۷۸
- ۳- عبداللهی محمد رضا ، ۱۳۹۹ ارزیابی ابعاد اقتصاد کلان شیوع ویروس کرونا ، دفتر پژوهش های اقتصادی مجلس
- ۴- بابایی مسعود (۱۳۹۹)، اقتصاد پسا کرونا و درسهای کرونا
- ۵- تفرشی مهدی ۱۳۹۹، اقتصاد کرونایی روزنامه اقتصاد آسیا
- ۶- پاینده مصطفی ۱۳۹۹، تحلیل آثار کرونا و تغییرات سبک زندگی از دیدگاه اسلام، نشریه مرکز تخصصی نماز
- ۷- صالحی امیری سید رضا (۱۳۹۹) تحلیل اثرات کرونا بر سبک زندگی ، سایت اینترنتی شفقنا
- ۸- مداح محمد امیر (۱۳۹۹) تأثیر ویروس کرونا بر کسب و کارها - بخش اول: اقتصاد جهان

9- http://www.opec.org/opec_web/en/

10- www.codal.ir

11- Pesenti, Paolo and Tille, Cédric (2000). "The Economics of Currency Crises and Contagion: An Introduction", FRBNY Economic Policy Review, September.

12- <https://www.tasnimnews.com/fa/news/1399/01/17/2236449>

13- <https://tehrasa.com>